

סילבוס

מדיניות לאומית במרחב - מקרה ירושלים - 49819

תאריך עדכון אחרון 09-08-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: התמחות בלימודים עירוניים ואזוריים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' משה עמירב

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: amirav2@013net.net

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שלישי, 17:30-18:15

מורי הקורס:

פרופ משה עמירב

תאור כללי של הקורס:

תכנון לאומי ומדיניות אזורית מנסים לעצב אזור בהתאם לערכים של קובעי המדיניות. בישראל בולט

משקלם של הערכים, אידיאולוגיים וביטחוניים, בניסיון להשיג יעדים מרחביים כגון: פיזור אוכלוסין, חיזוק ערי הפיתוח או יהוד הגליל. מאפייניה של מדיניות זאת הם: דיפרנציאציה בהקצאת המשאבים, וסתירה בין שיקולים "לאומיים" לבין שיקולים "אורבניים", "מקצועיים" או "מקומיים" בולטים גם הפער בין היעדים לתוצאות והקושי להשיג את יעדי המדיניות. המקרה של ירושלים והמרחב שמסביבה יכול לשמש להבנתה של מדיניות מרחבית שיעדיה לאומיים. בירושלים מתבצעת מאז 1967 מדיניות שמטרתה לשנות את המציאות הגיאופוליטית, לחזק את השליטה הטריטוריאלית ולהגדיל את הרוב היהודי.

מטרות הקורס:

לבחון ולנתח את המדיניות העירונית והאזורית בירושלים ובמרחב המטרופוליטאני שמסביבה. במימד התיאורי יוצגו תהליכי קבלת החלטות בתחומי הפריסה ההתיישבותית היהודית, חיזוקה הכלכלי של העיר, המאמץ להגדלת הרוב היהודי והמדיניות כלפי ערביי העיר. במימד השני, הניתוחי, נבחן את הסיבות לפער שבין היעדים לתוצאות. השאלות שנשאל:

1. במה דומה ובמה שונה ה"מקרה" של ירושלים ממקרים של ערים מקוטבות אחרות?
2. איך קרה שתהליכי "ישראלזציה" הפכו לתהליכי "פלסטיניזציה"?
3. מה המחר האורבני ששילמה העיר בנסיון לבסס בה שליטה פוליטית?
4. מה המשמעות התכנונית והפוליטית של המרחב המטרופוליטאני הדו לאומי שנוצר?

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להבין את המדיניות הישראלית בירושלים מאז 1967 ובעיקר את הכשלים שהובילו לסתירה שבין יעדים לתוצאות.

דרישות נוכחות (%) :
80%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות פרונטליות.

נוכחות. השתתפות פעילה.

מבדק קריאת הביבליוגרפיה.

הצגת עבודת רפראט בכיתה והגשתה בסיום הקורס.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

11. מבוא ורקע תיאורטי: אילוצי מדיניות "שליטה" בערים מקוטבות, בחברות שסועות במאבק של טריטוריה זהות וסמלים.

בלאפאסט, ניקוסיה וירושלים כדוגמאות למדיניות "שליטה" בריסל מונטריאול ויוהנסברג כדוגמאות למדיניות "הסדרה".

2. "בעיית ירושלים" – השינויים בהגדרתה במאה ה-20, הפראדיגמה הקולוניאלית (1917) הפראדיגמה הבין לאומית (1947) הפראדיגמה האזורית ירדן ישראל (1967) הפראדיגמה הפלסטינית

- הלאומית-שתי בירות לשני עמים (1987).
3. מדיניות התנועה הציונית □ כלפי ירושלים: "ציונות ללא ציון" מחובבי ציון, דרך הרצל ועד בן גוריון. "אין לנו צורך בירושלים".
4. קדושה ופוליטיקה בירושלים מי מזין את מי? בעיית המקומות הקדושים כסוגיה פוליטית בהיבט הבין לאומי, המוסלמי והפלסטיני.
5. תכנון פוליטי □ התכנון העירוני הפך מאז 1967 לכלי השליטה המרכזי של ממשלות ישראל במדיניות לאיחודה של ירושלים. הסתירה המובנית בין אינטרסים עירוניים ללאומיים. הויכוחים בין העירייה והממשלה, תוצאות התכנון הפוליטי.
6. היעד המדיני המאמץ הישראלי להשגת הכרה בין לאומית לריבונותנו ולאיחוד העיר כ"עובדה מוגמרת".
7. היעד הטריטוריאלי- התיישבות וקביעת עובדות בשטח ככלי המדיניות העיקרי למניעת חלוקתה הפוליטית של העיר.
8. היעד הדמוגרפי- הגדלת הרוב היהודי בעיר לשיעור שיבטיח עיר חד לאומית.
9. היעד הכלכלי □ חיזוקה של העיר ע"י בניית מנופי צמיחה כלכלית והשקעות אדירות של הממשלה בה. לא רק "בירה" אלא "מרכז כלכלי" של המדינה.
10. היעד הפוליטי- מדיניות "הסדרה" שהפכה למדיניות "שליטה", הניסיון ל"ישראלזציה" של המיעוט הערבי בעיר.
11. היעד הבין דתי □ הפרדת המקומות הקדושים מן הסכסוך הפוליטי בניסיון למנוע קונפליקט דתי עם הנצרות והאיסלם.
12. תוצאות המדיניות - לישראל היה קושי בהשגת היעדים הנ"ל בהדרגה נטשו את העיר כל השגרירויות, ההתיישבות מקיפה כיום 1/3 בלבד משטח מזרח ירושלים, 2/3 שכונות ערביות. הרוב היהודי מצטמצם, שיעור הגידול הערבי פי שלושה מן היהודי. ירושלים הפכה לענייה מכל ערי הארץ, תהליך הישראלזציה הפך לפלסטיניזציה, המקומות הקדושים ובעיקר הר הבית הפכו לאבן הנגף העיקרית בסכסוך.
- מה היו האילוצים וההסברים לקושי להשיג את היעדים?
14. הצגת נושאים בכיתה ע"י הסטודנטים (רפראטים).

חומר חובה לקריאה:

* הספר המרכזי לקורס: עמירב משה, סינדרום ירושלים: כך קרסה המדיניות לאיחוד ירושלים 1967-2007, הוצאת כרמל, 2007.

אורבך גדליה, עירא שרקנסקי, סוגיית "מהי ירושלים?" כגורם וכמענה לקונפליקט לאומי/דתי במרחב העירוני, בתוך אופקים בגיאוגרפיה- 50 . 1999.

* בנבנישתי מירון, מקום של אש, הוצאת דביר, (פרקים ה'-ז' ונספחים). 1996.

בנבנישתי מירון, מול החומה הסגורה, הוצ' ויידנפלד וניקולסון, 1973.

בצלם- מרכז המידע הישראלי לזכויות האדם בשטחים: מדיניות של אפליה- הפקעת קרקעות, תכנון ובנייה במזרח ירושלים, מאי, 1995.

השמשוני, א.ושביד, י. תכנית אב ירושלים 1968, ירושלים 1974.

* טורגובניק, א' תשנ"ד : המימד הפוליטי של מדיניות התכנון האורבאני בישראל. ירושלים: המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה.

עמירב משה, אדוני ראש הממשלה: ירושלים, הוצאת כרמל ירושלים- 2005.

עמירב משה, המאבק הפלסטיני על ירושלים- האסטרטגיות והתהליכים שהעבירו את הפלסטינאים משולי הבמה הפוליטית בירושלים לקדמתה. מכון ירושלים לחקר ישראל, 2002.

* קליין מנחם, יונים בשמי ירושלים, תהליך השלום והעיר: 1997-1999 הוצאת מכון ירושלים לחקר ישראל, (פרקים ראשון, שלישי, שביעי וסיכום) 1999.

* קליין מנחם, שוברים טאבו: המגעים להסדר קבע בירושלים: 1994-2001, מכון ירושלים לחקר ישראל, 2001.

קמחי, י. ורימון, א. "שירותים עירוניים לתושבי מזרח ירושלים", בתוך, אחימאיר, א. (עורכת), ירושלים תמונת מצב, משרד הביטחון, עמ' 152-173. 1994.

* קרויאנקר דוד, ירושלים- המאבק על מבנה העיר וחזוניה, זמורה ביתן, (הפרק על הקמת השכונות החדשות) 1988.

קרויאנקר דוד, "פני העיר" בתוך, פראוור, י.וא. אחימאיר (עורכים), עשרים שנה בירושלים 1967-1987, משרד הביטחון- ההוצאה לאור, תל אביב. 1987.

* רומן מיכאל, יחסי הגומלין בין המיגזר היהודי והערבי בירושלים, מכון ירושלים לחקר ישראל, 1985.

רומן מיכאל, הממסד הישראלי במזרח ירושלים- הסדרים ולקחים, מכון ירושלים לחקר ישראל, 1995.

רייכמן ש. בחינה גיאוגרפית פוליטית של הסכסוך הישראלי ערבי, עיר ואזור מס' 1, עמ' 21-3, 1973.

* *Blowers, A 1980: The limits of Power : The Policy of Local Planing Policy, Oxford: Pergamon Press.*

* *Bollens, A. S. 2000: On Narrow Ground: Urban Policy and Ethnic Conflict in Jerusalem and Belfast. Albany: State University of New York Press.*

* *Bollens, A. S. 1998. Urban Planning Amidst Ethnic Conflict: Jerusalem and Johannesburg. Urban Studies, 35,729-750.*

Faludi, A 1973: What is Planning Theory ? in A. Faludi (ed.), A Reader in Planning Theory. Oxford: Pergamon Press, 1-11.

**Gutmann, E. & Klein, C. 1980. The Institutional Structure of Heterogeneous Cities: Brussels, Montreal, and Belfast. In J. Kremer (ed.). Jerusalem: Problems and Prospects (178-207). New York: Ranger.*

Kaufman, J.L.1979: The Planner as Interventionist in Public Policy Issues. In: R.W. Burchell and J.Sternlieb (eds.), Planning Theory in the 1980s. New Jersey: Rutgers

University, 179-200.

* Klot, N. & Mansfield, Y. 1997. *The Political Landscape of Partition: The Case of Cyprus*, *Political Geography*, 16, 495-521.

Romann, M. and Alex, W. 1991, *Living Together Separately, Arabs and Jews in Contemporary Jerusalem*, Princeton University Press, New Jersey.

חומר לקריאה נוספת:
אין

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 50 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 50 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:
אין